

В умовах висхідної активізації глобалізаційних процесів у сучасному світі, держава повинна турбуватися про захист своєї національної ідентичності та створювати потужний інформаційний захист проти держав, які здатні використовувати стратегію інформаційної війни для нав'язування своєї політичної волі, руйнації та нав'язування власної національної ідентичності. Напрямок політики захисту національної ідентичності є досить актуальним і підлягає подальшому дослідженню.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бондаренко С. В. Інформаційний напрям політики захисту національних інтересів держави : дис. ... к. політ. Н. : 23.00.02 . ДонНУ імені Василя Стуса. Вінниця, 2017. 244 с.
2. До проблеми забезпечення інформаційної безпеки України / В. Остроухов, В. Петрик . Політичний менеджмент. 2008. № 4(31). С. 135-141.
3. Нагорна Л.П. Ідентичність національна. Енциклопедія історії України: Т. 3: Е-Й. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2005. 672 с.
4. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України щодо удосконалення деяких положень. Указ президента України від 25.02.2017 № 47. 2017.
5. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України» Указ Президента України від 21.06.2018 № 2469-VIII (дата звернення 21.02.16).
6. Юрій М. Ф. Політологія Поняття національного інтересу. Національні інтереси України: навч. посіб. Київ. 2006. 416 с.

Новохацька Марія

ДЕДЕМОКРАТИЗАЦІЯ В КРАЇНАХ ПОСТКОМУНІСТИЧНОГО ПРОСТОРУ

У цій статті розглянуто нелінійність процесу дедемократизації. Описані причини цього явища та сучасне бачення проблеми.

Ключові слова: демократія, дедемократизація, Польща.

In this article considered the nonlinearity of the process of dedemocratisation. Described the reasons of this phenomenon and contemporary vision of problem.

Keywords: democracy, dedemocratisation, Poland.

Найбільш наочне свідчення тому, що процес дедемократизації розпочався — зростання популярності політиків-популістів і праворадикальних партій. До того ж, за останні три десятиліття знизилась довіра до політичних інститутів, таких як парламент чи суд, ослабла партійна ідентифікація. Громадяни все менше задоволені

роботою демократичних інститутів, все частіше показують готовність відмовитись від норм, які традиційно вважаються ключовими елементами демократії, а також проявляють все більше інтересу до альтернативних режимів.

Такі вчені як Ларі Даймонд та Семюель Гантінгтон у 90-х роках ХХ-го століття обґрунтували, що процес демократизації у світі є не лінійним, а хвилеподібним. У сучасному світі мали місце три хвилі демократизації, що торкалися порівняно невеликої кількості країн, і під час кожної відбувалися переходи й в недемократичному напрямку. За кожною з перших двох хвиль демократизації слідував відкат, під час якого деякі, хоча і не всі, країни, які до того здійснили перехід до демократії, поверталися до недемократичного правління. Перша хвиля демократизації сягає своїм корінням американської та французької революцій. Перший відкат від демократії припадає на 1922 – 1942 роки. Друга хвиля демократизації припадає на 1943 – 1962 роки й пов'язана з розгромом фашистської Німеччини, мілітаристської Японії та звільненням західними союзницькими військами окупованих територій.

Другий відкат за Гантінгтоном припадає на 1958 – 1975 роки. Автор зазначає, що «до початку 1960-х рр. друга хвиля демократизації вичерпала себе. В кінці 1950-х політичний розвиток і транзит режимів взяли чітко авторитарний характер» [4, 30]. Третя хвиля демократизації почалась з падіння португальської диктатури в 1974 році.

У певному сенсі хвилі демократизації й відкати вкладаються в схему «два кроки вперед — крок назад». До 1990 року принаймні дві з демократій третьої хвилі повернулися до авторитарного правління. Гантінгтон зазначає, що за перші шість років «третьої хвилі» демократія зазнала краху або піддалася розкладанню в п'яти державах, в результаті чого вони перестали вважатися «вільними» (тобто ліберальними демократіями). На думку Ларі Даймонда, поширення у світі ліберальної демократії припинилося, те ж саме відбулося і з політичною свободою в більш загальному сенсі. І якщо серйозно виходити з тези про ліберальний зміст демократії, доведеться визнати, що «третья хвиля» демократизації пригальмувалась або навіть зовсім закінчилась.

Підтвердженням того, що третя відкатна хвиля все-таки розпочалась, можна вважати Польщу. Після того, як польська популістська партія «Право і справедливість» здобула парламентську більшість у 2015 році, вона приступила до курсу змін, що повели країну до неліберального табору. Польський уряд прагнув ліквідувати систему стримувань і противаг, особливо шляхом змін у конституційному суді, намагався переписати історію, насамперед завдяки закону, який зробив незаконним звинувачення Польщі в Голокості. В січні 2016 року дії Польщі спонукали Європейську Комісію активізувати свою систему верховенства права, але ситуація в країні пішла від поганого до гіршого, оскільки численні рекомендації з питань правопорядку, зроблені Комісією, не тільки були

проігноровані, але також відкрито і грубо відхилені польською владою. На молоді покоління не лише не вважають демократію безумовно необхідною, вони до того ж не виявляють великого інтересу до політичного життя країни. І в розвинених країнах, і в країнах, де демократія лише розвивається, покоління, яке досягло повноліття в 1960-ті, втратило інтерес до традиційних форм політичної участі, таких як голосування або членство в політичних партіях. Ця тенденція збереглася, і покоління мілленіалів (народжених в 1980 році й пізніше) ще рідше, ніж їхні батьки, бере участь у функціонуванні демократичної системи через формальні інститути.

Чому ж відбувається процес дедемократизації? Відомий американський політолог Ф. Фукуяма вважає, що послаблення демократичних інституцій у пострадянських країнах відбувається не через менталітет населення, а через свідомі дії владної верхівки, яка маніпулює демократичними процедурами [7].

Сучасна демократія відчуває не тільки внутрішні виклики, але й вплив глобалізаційних процесів, які суттєво змінили національну політику держав, що дедалі більше поступаються своїми повноваженнями на користь глобальних ринків, міжнародних організацій та інших наднаціональних органів.

Закритість влади, відсутність ефективних каналів зворотного зв'язку між державою і суспільством призводять до того, що демократія втрачає свій представницький характер, стає все більш формальною. Результатом відриву політичного процесу від широких суспільних запитів стає падіння довіри громадян до інститутів влади, занепад політичних партій, криза парламентаризму, зростання політичної апатії або екстремістські форми вираження суспільно-політичної позиції.

Якщо в останній чверті минулого сторіччя складності функціонування демократії в країнах Заходу були обумовлені переважно внутрішніми змінами в самих цих країнах, то специфіка проблем сьогоденної демократії полягає в сильному впливі на її внутрішнє життя зовнішніх факторів – таких, наприклад, як масова імміграція, міжнародний тероризм, міжнародна злочинність.

Ще одним фактором є зниження якості політичної комунікації, що проявляється зокрема в персоналізації електоральної політики. Раніше виборчі кампанії, які роблять акцент на особистості кандидата, були властиві для диктатур. В даний час аналогічним чином виборці схильні голосувати за кандидата, а не за партію. Результатом стає все більша «видовищність» політики, в якій важливі рекламні образи кандидатів, а не раціональна презентація їх програм.

Завдяки новим інформаційним технологіям і ресурсам, політикам простіше маніпулювати громадською думкою, впроваджувати популістські ідеї в масову свідомість. Кінцевим результатом цих процесів стає такий стан, коли людина перестає усвідомлювати свої власні

інтереси та орієнтується на нав'язані рекламою стандарти поведінки. Громадяни все менше задоволені демократією та її інститутами, все частіше показують готовність відмовитись від норм, які традиційно вважаються ключовими елементами демократії, а також проявляють все більше інтересу до альтернативних режимів. Ці факти означають, що вони стали сильніше критикувати конкретні уряди зовсім не тому що зросли їх очікування від демократії — причина в тому, що сама сучасна політика переживає кризу.

Список використаних джерел і літератури:

1. Бособрод П. А. Демократия и коммуникация в условиях глобализации. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. 2015. № 4. С. 37-4.
2. Безносков М.А. «Медиатизация» политики и ее опасность для демократии. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. 2010. № 891. С. 32-36.
3. Даймонд Л. Прошла ли „третья волна» демократизации?. Полис. Политические исследования : электронный ресурс. 1999. № 1. URL: http://www.polisportal.ru/files/File/puvlication/Starie_publicacii_Polisa/D/1999-1-3-Diamond_Proshla_li_3_volna_demokratizacii.pdf .
4. Huntington S. P. The Third Wave Democratization in the Late Twentieth Century. Norman: University of Oklahoma Press, 1993. 384 p.
5. Scheppele K. L., Pech L. Illiberalism Within: Rule of Law Backsliding in the EU. Cambridge Yearbook of European Legal Studies. 2017. № 19. P. 3-47
6. Foa R. S., Mounk Y. The Danger of Deconsolidation: The Democratic Disconnect. Journal of Democracy. 2016. № 3. P. 5-17
7. Фукуяма Ф. В Україні влада корумпує народ. Тиждень.ua: електронний ресурс. 2012. URL: <http://www.tyzhden.ua/News/89862/PrintView>.

Мазур Ірина

ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПОСТРАДЯНСЬКИХ ТЕРЕНАХ

У статті аналізується теоретико-методологічні підходи до феномену модернізації, пропонується його дефініція, визначається суть та зміст цього явища, його практична реалізація на теренах пострадянських країн, з'ясовуються здобутки та прорахунки модернізаційного переходу.

Ключові слова: *Модернізація, модернізаційний перехід, суспільство, соціальні інститути, суспільні відносини.*

In the article analysed теоретико-методологічні going near the phenomenon of modernisation, his definition is offered, essence and maintenance of this phenomenon are determined, him practical realization on